

3. DESEMBER 1982

1. Samarbeid mot inflasjon og arbeidsløshet

Verden opplever i dag det mest alvorlige økonomiske tilbakeslag siden krigen. Arbeidsledigheten vokser faretruende. Den er heldigvis likevel meget mindre i Norge enn i andre land. I Europa har problemet rammet med omtrent samme styrke under sosialistiske og borgerlige regjeringer. Men det svekker ikke vår plikt til å bekjempe problemet med full kraft, og snu nedgangen til ny fremgang. For å få det til må vi først klarlegge hva problemet kommer av.

Verdenskrisen fører til at utlandet kjøper mindre norske varer og tjenester, og at rederiene nesten ikke kjøper nye skip. Dette skaper arbeidsløshet hos norske produsenter. Problemet blir forsterket ved at norsk industri er blitt stimulert til å produsere varer som det er blitt vanskeligere å selge. I tillegg opplever vi at utenlandske bedrifter utkonkurrerer norske bedrifter i Norge. Det er grovt usaklig å late som dette skyldes den nåværende Regjerings politikk.

Arsakene til arbeidsløsheten er altså dels svak efterspørsel i utlandet, dels at altfor mange norske varer er for dyre. Det skyldes at Norges konkurransevne ble vesentlig svekket i Arbeiderpartiets regjeringstid. Og det ble bygget opp et inflasjonspress, som i 1981 munnet ut i inflasjonsrekord. Etter regjeringsskiftet er prisstigningen

blitt klart mindre. Men det er ennå langt igjen før prisstigningen i Norge blir like lav som i mange andre land.

Erfaring viser at det ikke nytter å hindre inflasjon ved hjelp av priskontroll. Slike tiltak kan utsette prisstigning, men fører til at den blir så meget sterkere senere, at man alt i alt kommer dårligere ut. Inflasjonsrekorden i 1981 illustrerer det. Varig demping av inflasjon kan man bare få ved mindre offentlige utgifter, større sparing, effektiv konkurranse, større produktivitet og moderate inntektskrav.

Mange spør om det kan være nødvendig å se så strengt på utgiftene når vi har oljen. Vi ville hatt en fryktelig krise hvis vi ikke hadde hatt den. Men hvis vi nå bruker enda mer oljepenger innenlands, øker det pengemengden, og inflasjonen. Erfaringene fra 1970-årene burde ha lært oss dette. Usikkerheten om de fremtidige oljeinntektene burde også mane til en viss forsiktighet.

I denne situasjonen må man være meget forsiktig med økning av de offentlige utgiftene. Enda større bevilgninger ville nok kunne skape flere arbeidsplasser i det offentlige, og i næringer som konkurrerer lite med utlandet. Men økte utgifter betyr også økt underskudd, økt inflasjon og svekket konkurransevne. Etter noen tid ville derfor en sterkere økning av utgiftene skape mer arbeidsløshet. Den sosialistiske regjeringen i Frankrike har nettopp prøvet dette, med slike dårlige resultater.

Vi kommer derfor ikke forbi mer dyptgripende tiltak. Vi må øke effektiviteten, og bremse stigningen i produksjons-

5.

kostnadene. For å gjøre det lettere, vil vi senke skattene for alle, slik at man kan klare seg med mindre lønnstillegg. Påstanden om at lettelsene først og fremst går til de rike, er gale. Vi synes at lettelsene blir mindre enn de burde, men det går den riktige veien.

Samtidig blir skatter og avgifter på arbeidsplassene lettet mer enn noen gang tidligere. Arbeiderpartiet går mot lettelser for bedrifter som går godt, for å gi enda mer til bedrifter som går dårlig. Slik overbelastning av gode bedrifter ville bremse veksten i lønnsomme arbeidsplasser, og bety stagnasjon på lengre sikt.

Men lettelsene må gjennomføres uten større underskudd på budsjettet, fordi store underskudd betyr mer inflasjon. Derfor må vi samtidig bremse veksten i de offentlige utgiftene. Formålet er å styrke konkurranseevnen og trygge sysselsetting

Vår politikk tar sikte på å løse problemene på lengre sikt. Men vi må også bekjempe akutte problemer. Vi har spart såvidt meget på andre utgifter, at vi har reserver som kan settes inn i arbeidsmarkedstiltak - for å gi arbeidsløse midlertidig arbeid inntil varig jobb kan skaffes. Påstander om at vi vil bruke mindre til slike formål bygger på misforståelser.

Men god økonomisk politikk er ikke nok til å sikre sysselsettingen under en verdenskrise. Avgjørende blir også effektiviteten i bedriftene selv, og bedriftenes og fagbevegelsens villighet til å bremse stigningen i lønnskostnadene, for å styrke konkurranseevnen.

Tidligere statsminister Odvar Nordli har understreket at "lønnsforbedringer det ikke er dekning for, er en svekkelse av mulighetene for full sysselsetting". Store deler av Arbeiderpartiet motarbeidet likevel moderasjon under det siste lønnsoppgjøret. Nå klager de over at konkurranseevnen ikke er blitt bedre. Men hvis Arbeiderpartiet vil medvirke til det nødvendige måtehold ved de kommende inntektsoppgjør, vil det bidra til å styrke arbeidsplassene. Får vi lavere lønnsstigning i Norge enn hos konkurrentene ute, blir også inflasjonsfaren mindre. Da kan Regjeringen gå inn for enda mer midler til tiltak som styrker sysselsettingen. Regjeringens bidrag til moderasjon er bl.a. skattelettelsene.

Norge har bedre muligheter enn de fleste for å bekjempe arbeidsløsheten og snu utviklingen over til ny vekst og bedre velferd. Høy inflasjon og svak konkurranseevne er i dag blant de viktigste hindringer for å nå disse mål. Hvis samarbeid blir satt foran partitaktikk og drakamp mellom pressgrupper, kan vi likevel nå målene.

Kampen mot inflasjonen, og behovet for lettelser for arbeidslivet, betyr at mange andre formål må få mindre enn man kunne ønske. Det er ingen overraskelse at det kommer protester mot dette. Og flertallet lytter selvfølgelig til argumenter. Men årets protester illustrerer også at stadig mer penger og talent brukes til å bygge ut apparater med den hovedoppgave å kjempe for særinteresser på bekostning av fellesskapet. Og pressgruppene blir stadig flinkere til å vekke massemedienes interesse, og

til å hevde at nettopp deres særinteresse samsvarer med fellesskapets behov. Arbeiderpartiet prøver nå å profitere på dette, og støtter flest mulig særkrav. Det medvirker til en svekkelse av styringsmulighetene som det selv burde ha interesse av å unngå.

En mindretallsregjering kan ikke vente å få alle sine forslag uforandret gjennom i Stortinget. Vi anerkjenner selvfølgelig særlig Kristelig Folkepartis og Senterpartiets krav om at samarbeid må bety at også deres syn kommer klart fram i sluttresultatet. Det ville jo dessuten være helt galt å la være å høre på argumenter under budsjettbehandlingen. Men det ville være farlig å gå for langt med utgiftsøkning, fordi utgiftsøkning også betyr økt inflasjonspress.

Regjeringen var dessverre nødt til å legge vekt på budsjettbalansen også under forhandlingene med fiskerne om støtteordningene i 1983. Vi beklager at det ikke lyktes å nå frem til noen avtale om dette denne gang. Det er lett å forstå kravene om mer støtte. Men vi kan ikke strekke oss lenger enn skinnfellen rekker. Vi foreslår en økning på 10%. Dessuten foreslår vi - utenom denne rammen - betydelige tiltak for å hjelpe tørrfisknæringen over de spesielle og akutte problemene den er stillet overfor.

Ved vurderingen av disse forhold kan man heller ikke se bort fra at man må regne med nedgang i realinntektene i Norge kommende år. Dette er som kjent understreket også av Arbeiderpartiet, bl.a. av dets formann. Den kraftige nedskjæringen av levestandarden som den nye sosialistiske

regjeringen i Sverige vil presse gjennom, vil forsterke behovet for stor varsomhet med alle inntektstillegg hos oss, for å styrke konkurransevnen og bekjempe arbeidsløsheten. Og dette må gjelde alle yrkesgrupper.

2. Rammebetingelser for ny vekst

Men i debatten om skatter, budsjett og samarbeid er det lett å miste sammenhengen i vår politikk ut av syne. La meg derfor oppsummere noen hovedelementer i Regjeringens politikk for å gjenskape vekstkraften i norsk økonomi:

- Vi har dempet veksten i offentlige utgifter, og dermed lagt grunnlaget for en bedring av konkurransevnen gjennom et lavere inflasjonspress i økonomien.
- Vi har stanset skattestigningen og foreslått lettelser i skatteprogresjon, noe som bør få viktige positive virkninger for næringslivets lønnskostnader. Skatteforliket vil nok føre til at mange skattytere, når skattekortene kommer, vil mene at lettelsene er for små i forhold til den samfunnsøkonomiske begrunnelse for dem. Vårt opprinnelige forslag viser at vi for såvidt er enig i det. Men vi må konstatere at resultatet blir det best oppnåelige, og et klart skritt i riktig retning. Motsetningen til Arbeiderpartiets skatteglade politikk er slående.
- Vi har likeledes foreslått viktige lettelser i bedriftsbeskatningen. Allerede de lettelser som ble foreslått i statsbudsjettet innebar mindre inn-

betalinger fra bedriftene til det offentlige på ca. 1,3 milliarder i 1983. Lettelsene og andre tiltak for å styrke bedriftene ble økt med ytterligere hele 1130 mill. kroner for å motvirke noen av skadevirkningene av den sterke svenske devaluering. Resultatet blir reelle lettelser i bedriftenes inntektsbeskatning, formuesbeskatning og arveavgiften, lettelser i investeringsavgiften for industrien, og i arbeidsgiveravgiften for alle i deler av landet. Videre må nevnes lettelser i elektrisitetsavgiften og rimeligere vilkår for kraftprisene for store deler av industrien. Og endelig visse generelle støttetiltak for særlig utsatte bransjer. Selvom noen av disse tiltakene er midlertidige, kan man således slå fast at det aldri tidligere er gjennomført tilnærmelsesvis så omfattende lettelser i de offentlige byrder for næringslivet.

- Vi har innført tiltak for å stimulere den individuelle sparingen i samfunnet, bl.a. gjennom Verdi-spar, ny-ordningen med aksjesparing med skattefradrag samt økte rammer for ordinær sparing med skattefradrag.
- Viktige elementer i en politikk for vekst er også bl.a. en utdanningspolitikk som vil bedre tilgangen på særlig teknologisk kvalifisert arbeidskraft, og en forsknings- og utviklingspolitikk med økt vekt på nyskapningen i industrien selv.
- En gradvis overgang fra selektive til generelle virkemidler i industripolitikken vil også fremme

vekst, ved å overføre midler fra nedgangsbedrifter til oppgangsbedrifter. Slik overgang til mer generelle tiltak vil imidlertid bli hemmet av de spesielle påkjenningene som rammer en del spesielt utsatte industristeder og regioner. Vi har aldri lagt skjul på at en slik overgang vil kreve adskillig tid.

- Endelig er vi i ferd med å oppheve og myke opp en rekke produktivitetshemmende lover og reguleringer. Dette er et langsiktig arbeid, men jeg vil her bl.a. nevne opphevelse av planleggingsloven, oppmykninger i etableringsloven, liberalisering av samferdselslovgivningen, omlegging av forbrukerpolitikken og den pågående gjennomgang av arbeidsmiljøloven og bygnings- og byggesaksregler. Jeg kan dessuten opplyse at Regjeringen har nedsatt en arbeidsgruppe for å undersøke om det er offentlige påbud og krav som små og mellomstore bedrifter kan fritas for å følge opp.

Et viktig element i denne omlegging, for å gjøre det lettere å øke produktiviteten, er også at Regjeringen har erstattet de feilslåtte prisreguleringer med en aktiv politikk for å stimulere konkurransen i næringslivet. Man bør ikke undervurdere prisreguleringers skadevirkninger for produktiviteten på lengre sikt, og derved heller ikke undervurdere den positive betydning av at denne primitive form for prispolitikk er forlatt.

En prisstopp kan nok bremse prisstigningen over en kortere periode, men det har vist seg at man ved slike

tiltak bare har oppnådd å skyve problemene foran seg, og at de har vokst under utsettelsen.

3. Olje

Tempoet i utbyggingen av oljevirkosmheten er i dag lavere enn man kunne ønske. Dette er uheldig for norsk industri, som ville fått større oppdrag og mer sysselsetting hvis utbyggingen hadde gått raskere. Men tempoet i dag er et resultat av beslutninger som er truffet for flere år siden. Tempoet i utbyggingen lar seg ikke øke eller minske på kort sikt: det er helt avhengig av langsiktige avgjørelser. Og hvis man i dag vil vurdere tidligere holdninger med den økte innsikt man får etterpå, bør man ikke glemme de store tekniske og økonomiske risikomomenter man har stått overfor, og slett ikke glemme den motstand oljevirkosmheten har møtt. Jeg tør trygt si at Høyre ikke har grunn til bekymring over sin fortid her. Og vi vil følge opp arbeidet for jevn vekst også på dette området.

Regjeringen har i dag lagt frem en stortingsmelding om perspektivene ved petroleumsvirkosmheten de nærmeste årene. Meldingen viser at det vil bli en alvorlig nedgang i olje- og gassproduksjonen fra 1990 dersom vi ikke snart fatter vedtak om ny feltutbygging. Statsinntektene vil falle tilsvarende. Investeringene i oljesektoren og dermed oppdrag til norsk industri vil falle sterkt allerede fra 1985 dersom det ikke snart blir tatt beslutninger om nye utbygginger snart blir tatt.

Det er heldigvis gode muligheter for å unngå en slik utvikling. Det er gjort en rekke interessante funn på norsk sokkel som nå bearbeides videre av oljeselskapene med sikte på feltutbygging. De som er kommet lengst er gassfeltet Sleipner, som opereres av Esso og Statoil, og oljefeltet Oseberg som opereres av Norsk Hydro. Det ligger også muligheter i endel mindre felt i tilknytning til våre store felt som allerede er i produksjon.

Regjeringen tar sikte på at disse feltene blir bearbeidet videre av selskapene slik at endelig vedtak om feltutbygging kan gjøres av Stortinget våren 1984. I så fall vil vi nå kunne unngå uheldige fall i oppdrag, produksjon og inntekter.

På noe lengre sikt vil Troll-feltet kunne komme inn. Sammen med annen fase av Gullfaks-feltet vil vi etter hvert trenge produksjon av olje og gass fra dette store feltet for å opprettholde jevnhet i investeringer, produksjon og inntekter gjennom 90-årene. Vi er sterkt interessert i produksjon også fra Tromsøflaket. Her må det imidlertid gjøres meget mer arbeid før vi kan si noe sikkert om og når en feltutbygging kan starte. Man må derfor være forberedt på at det må gå adskillige år før dette kan skje.

De gassfunn som allerede er gjort på Tromsøflaket er nok i og for seg lovende, men det er lite som tyder på at de er store nok til å rettferdiggjøre feltutbygging på disse store havdyp og så vidt langt fra markedene. Regjeringen er derfor innstilt på å øke leteaktiviteten i

dette området sterkt i årene fremover. Dette er nødvendig for at ikke ventetiden frem mot de virkelig følbare ringvirkninger på land skal bli for lang. Slike sterke ringvirkninger får man først i feltutbyggings- og produksjonsfasene.

Regjeringen vil derfor om kort tid foreslå en betydelig utvidelse av leteområdet på Tromsøflaket. Vi håper også at helårsboring vil kunne finne sted fra 1985. Det kan videre bli aktuelt å utvide antall operatørselskaper på Tromsøflaket.

Aktiviteten på Tromsøflaket må likevel sees i sammenheng med aktiviteten på Trænabanken, Haltenbanken og i Nordsjøen. Vi regner med et forholdvis stabilt samlet letenivå på rundt 40 brønner pr. år i årene fremover. Det er fortsatt store leteoppgaver i Nordsjøen. Regjeringen tar også sikte på økt aktivitet på Haltenbanken, og vil foreslå en ny betydelig utvidelse av leteområdet der.

Til sammen regner man med at 7 rigger vil kunne være i aktivitet nord for Stad i årene fremover. Vi mener at selskapene etterhvert bør stå mer fritt få avgjøre hvordan disse riggene skal fordeles.

Det tredje leteområdet nord for Stad er Trænabanken. Regjeringen er nå i slutfasen av tildeling av blokker i dette nyåpnede området. Som kjent fra pressen vil det bli tildelt 5 blokker på Trænabanken, hvorav en med et utenlandsk selskap som operatør, mens det blir norske

operatører på de 4 andre. Vi ser det som et viktig prinsipp at også utenlandske operatører har adgang til områdene nordover når det tjener norske interesser å dra nytte av deres innsikt og kapasitet. Dette er ledd i en normalisering av hele kontinentalsokkelen, og er en naturlig videreføring av den politikk overfor utenlandske oljeselskaper som er blitt ført hittil.

Arbeiderpartiets presse skrev lenge at Høyre ønsket å gi utenlandske selskaper en større rolle på den norske kontinentalsokkelen. Det var og er fullstendig galt, og er motbevist i praksis. Men det ville være i strid med norske interesser å gi avkall på de store fordeler et fortsatt samarbeid med disse selskaper kan gi vårt land. Det er bakgrunn for den samarbeidslinje Regjeringen følger her, og som vi håper og tror at det i virkeligheten er bred enighet om.

Det er nødvendig å utvikle et samarbeidsmønster som tilsier at norsk industri blir mer omfattende engasjert i utviklingen av tekniske nyvinninger på kontinentalsokkelen. Dette er vesentlig, fordi norsk industri er tvunget til å konkurrere på grunnlag av høy teknologisk kompetanse og nyskapning. Med tiden bør Norge kunne inngå blant de ledende nasjonene innen offshoreteknologi, noe som igjen vil stimulere til ny produksjon og eksport av nye varer og tjenester.

4. Forsvar og sikkerhet

Vi har nå dessverre fått en splittende debatt om den tidligere omforente finansieringen av visse tiltak i forbindelse med NATOs dobbeltvedtak av 1979. Jeg vil derfor benytte anledningen til å utdype og begrunne Regjeringens standpunkt i dette spørsmålet.

Regjeringen Nordli sluttet seg i 1979 til at alle NATO-land - inklusive Norge - skulle betale sin del av disse utgifter i forbindelse med den eventuelle utplassering av nye atomraketter. En samlet Forsvarskomiteé bekreftet dette så sent som 3. juni i år.

Regjeringen Harlem Brundtland sluttet seg videre i mai 1981 til et NATO-vedtak om omfanget av disse utgiftene. En enstemmig Forsvarskomiteé bekreftet i juni i år at dette er en forpliktelse, og at den ble godkjent i mai 1981. Det betyr at den daværende regjering bekreftet at Norge ville betale sin andel av disse forberedelser. Den må også ha visst at det betyr at vi ville betale etter hvert som andre land pådrar seg slike utgifter.

Regjeringen har i denne saken også lagt vekt på at både en enstemmig Forsvarskomiteé og Arbeiderpartiets formann før sommeren fastholdt at forberedelser til eventuell utplassering må gå sin gang. Begrunnelsen for forberedelsen var - og er - å la Sovjet forstå at de må redusere sine overlegne atomstyrker, for å unngå nye våpen i vest.

Stortingets vedtak om dette vil ikke innebære at Norge vil virke som pådriver eller legge press på noen. Alle NATO-land har allerede begynt slike betalinger. Det er heller ikke tale om å belaste Norge for noe annet enn utgifter som allerede er påløpet i andre land, til arbeider som de selv på forhånd har valgt å sette igang. Vi fremtrer altså heller ikke som "spydspiss". Derimot ville Norge plutselig ha fremtrådt som en kjepp i hjulet hvis vi hadde utsatt saken.

Fra Arbeiderpartiets side ble det også sagt at "det ikke (vil) være verken riktig eller naturlig at Norge . . . nå foretar konkrete bevilgninger av øremerkede midler."

Til dette er å si at Regjeringen heller ikke har foreslått noen slik øremerket bevilgning. Vi har i samsvar med vanlig praksis foreslått en såkalt sekkepost for alle avregninger under NATOs fellesfinansierte programmer. I begrunnelsen for denne sekkeposten er det nevnt at en av de postene som går inn i beregningen er 3 millioner til andre lands forberedelser til eventuell utplassering.

Hovedpoenget er imidlertid at forberedelser nå til eventuelle nye raketter er et viktig poeng i forhandlingsstrategien overfor Sovjet, som de tre siste regjeringene i Norge har gått inn for. Forberedelsene skal vise Sovjet at det blir nye raketter hvis Sovjet ikke går med på å begrense atomstyrkene både i øst og vest. Formålet er å presse Sovjet til å gå med på en avtale.

Vi vil gjerne være med på en understrekning av at Norge ikke vil gå foran de andre land i denne sak, at Norge ikke vil legge press på noen, at Norge ikke vil være spydspiss, at Norge ikke vil foreta noen øremerket bevilgning til formålet. Men vi må fastholde at Norge heller ikke kan bryte sin forpliktelse til å være med på en del av utgiftene som vårt land tidligere har påtatt seg. Vi kan ikke utsette spørsmålet om vi vil holde ord. Det kan man ikke gjøre uten å svekke sin egen troverdighet.

Vi ser med tilfredshet uttalelser om at Arbeiderpartiet ikke vil gå fra det såkalte dobbeltvedtaket. Vi håper det innebærer at det vil vise seg mulig å nå frem til ny bekreftelse på enighet om den forhandlingsstrategi som NATO har lagt opp med norsk tilslutning, for å oppnå en reduksjon av de sovjetiske atomstyrkene som er en dødelig trussel mot hele Vest-Europa.